

Vi får inte bli avtrubbade av Sveriges skyhöga dödstal – vi måste agera.

(publicerad på GP Debatt 2020-05-15)

Efter att ha kämpat i de fem ländernas liga med de högsta dödstalen i världen, gick Sverige igår upp i topp med högst antal döda i Covid-19 per capita och dag, analyserat med 7 dagars rullande medelvärde. Det är i vår mening helt oacceptabelt. Vi kan inte tillåta oss att bli avtrubbade till den grad att vi varje dag accepterar dessa höga dödstal som något oundvikligt, och stillatigande lyssnar till statsepidemiolog Anders Tegnell, då han uttrycker att han är ledsen över att så många äldre dött. Många yngre i 40- och 50-års åldern har också dött. Oroande rapporter från flera länder har ökat de senaste veckorna om allvarliga tillstånd hos barn som uppträder först 4-6 veckor efter insjuknande i SARS-Cov-2 viruset och flera barn har dött. Denna vecka har tre fall med detta tillstånd rapporterats i Sverige- kanske det land som tillåter mest smittspridning bland barn. Vi vet inte vilka konsekvenser detta kan få inom några månader för svenska barn.

En anledning till våra höga dödstal är att myndigheterna och vår regering inte i tid vidtagit tillräckliga åtgärder för att hindra smittans spridning. En god genomgång av skälen till detta presenterades under veckan i Expressen om regler för karantän av resenärer från alperna, låga tal för testning, skyddsutrustning vid äldreboende och flockimmunitet. Till syvende och sist är grunden för den svenska strategin att man inte vill förhindra smittan, bara att den långsamt ska breda ut sig i vår befolkning. I våra grannländer råder en helt annan situation. Smittan är under kontroll och få döda rapporteras dagligen. Man öppnar nu långsamt upp sina samhällen under kontrollerade former, utan att ännu se en anstormning av nya smittade fall. Om vi vore i Norge nu, kunde vi gå omkring nästan utan fara för smitta. De rapporterar mycket få nya döda, bara 7 i förra veckan. Kommande veckor blir avgörande för att hur väl de lyckas. Men det verkar som det går att hålla nere smittan och dödstalen, förhoppningsvis fram tills dess att verksamma mediciner eller vacciner kommer. Flera medicinska behandlingar utvärderas nu och några har visat sig ha effekt och väntar på godkännande för bredare användning.

Det finns sålunda andra vägar att välja än den som svenska Folkhälsomyndigheten och vår regering har slagit in på. Vanlig hederlig smitskyddsverksamhet skulle lösa problemet och kväsa epidemin. För detta krävs ingen total nedstängning av vårt samhälle. Med mångårig erfarenhet från smittbekämpning i olika delar av världen är vi övertygade om att det låter sig göras. Eftersom våra grannländer Norge, Danmark och Finland är på god väg att lyckas, borde vi kunna begränsa epidemin på liknande vis. Dessa länder har, efter att tagit kontroll över epidemin, nu ett omfattande testnings- och kontaktspårningssystem på plats för att vara redo att omedelbart dyka ned på uppblossande smitthärdar. Vi borde också sätta upp sådana väl fungerande system. Annars finns det stor risk för att vi isoleras, då det kommer anses vara hög risk för att svenskar kan utsätta andra för smitta.

Vi har redan rutinerna för god smittspårning inom vårt väl utbyggda smittskydd, men måste anställa tillräckligt med personal som kan sköta dessa uppgifter. Med hjälp av digital smittspårning och en app, som Norge använder sig av, skulle processen kunna effektiviseras. Och därtill behövs litet jävlar anamma för att vi ska kunna minska våra höga dödstal. Hoppet är alltså, att smittskyddet kan återuppväckas. Smittskyddsläkarna fungerar som en egen myndighet med regionala enheter, separat från Folkhälsomyndigheten. De tycks nu sakna resurser för utvidgad verksamhet och

verkar inte ha begärt ökat stöd. Nu uppmuntras de i stället, mot smittskyddslagens regler, att bedöma individuellt om de ska kontaktpåra. Att inte smittspåra är ett brott mot förordningen gällande samhällsfarlig sjukdom och inte acceptabelt. Smittskyddsläkarna måste tillföras tillräckliga resurser för att klara sitt uppdrag. Utökad testning utan smittspårning minskar inte smittspridningen. Förre statsepidemiologen Johan Gieseckes tanke om att alla, i alla fall kommer infekteras, och att flockimmuniteten kommer hindra ”den andra vågen” saknar vetenskaplig förankring. Ett sådant uttalande ger dessutom fel signaler om att det inte spelar någon roll om man nu ökar sina sociala kontakter. Det är i stället helt avgörande för smittspridningstakten. Immunitetsnivåerna förefaller generellt mycket låga i både i Sverige och andra länder; i Stockholm kanske 5- 10%. Då har vi långt kvar till en flockimmunitet. Under denna tid kommer vår ekonomi att ta allvarlig skada. EU:s och Riksbankens prognoser för Sveriges ekonomi ser sämre ut än för våra grannländer. Inte var det väl så det var tänkt - att Sverige skulle få både höga dödstal och ett sämre ekonomiskt läge?

WHO fortsätter att varna för en strategi som bygger på flockimmunitet. ”Den här idén att länder som inte gjort så mycket för att hindra smittspridningen och inte bryr sig om att man förlorar några äldre på vägen är ett väldigt, väldigt farligt tillvägagångssätt”, poängterar Michael Ryan, ansvarig för krishantering vid WHO. Varför lyssnar inte Sveriges regering på WHO? Svenskarna borde inte låta sig blir förda bakom ljuset. Att vara okritisk i det här läget är mycket farligt. Vi måste skydda vår befolkning bättre!

Stefan Hanson och Cecilia Söderberg-Nauclér

Stefan Hanson är infektionsläkare med omfattande erfarenhet av smittskyddsarbete inkluderande 1.5 års arbete med smittkoppsutrotning i Indien, Bangladesh och Somalia för WHO och 15 års arbete med HIV/AIDS/STI i ett flertal länder Afrika, för WHO och EU.

Cecilia Söderberg-Nauclér är läkare och professor i Medicinsk mikrobiell patogenes vid Karolinska Institutet. Hon har under 30 års tid studerat virus och vårt immunförsvar och de mekanismer som ligger bakom varför virus, som interagerar med sin värd och dess immunförsvar, orsakar olika sjukdomar.